

Nr 176.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till vetenskapliga patologiskt-anatomiska arbeten å Sabbatsbergs sjukhus; gifven Stockholms slott den 12 april 1912.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att för vetenskapliga arbeten å ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 2,400 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikären den, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 april 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
 Statsråden: PETERSSON,
               SCHOTTE,
               BERG,
               BERGSTRÖM,
               friherre ADELSSVÄRD,
               PETRÉN,
               STENSTRÖM,
               LARSSON,
               SANDSTRÖM.

 Departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:

Vetenskap-
 liga patolo-
 giskt-anato-
 miska arbeten
 å Sabbats-
 bergs sjukhus.

I skrifvelse till kanslern för rikets universitet af den 31 augusti 1911 angående s. k. riksdagspetita för karolinska mediko-kirurgiska institutet hemställde lärarkollegiet vid nämnda institut om anvisande på extra stat för år 1913 af tillhoppa 4,800 kronor för bedrifvande under åren 1912 och 1913 af *vetenskapliga arbeten vid ett patologiskt-anatomiskt laboratorium å Sabbatsbergs sjukhus.*

Lärarkollegiet åberopade därvid en af professorn i patologisk anatomi vid institutet G. Hedrén till kollegiet ingifven framställning af följande lydelse:

»Enligt gällande stadgar för undervisningen i patologi till medicine kandidat-examen skall densamma jämväl omfatta obduktionsöfningar. Utom den allmänna betydelse, som dessa öfningar äga i det hänseendet, att de införa den studerande i den

del af medicinen, som sedermera utgör det väsentliga såväl i fråga om hans vidare utbildning som beträffande hans följande framtida verksamhet, nämligen den speciella sjukdomsläran, hafva dessa obduktioner den viktiga uppgiften att vara den grundläggande förskolan för de kommande rättsmedicinska obduktionerna och äro därmed för ett stort antal studerande, nämligen för alla dem som sedermera ägna sig åt ämbetsläkarens bana, af grundläggande betydelse för en bland läkarens viktigaste och svåraste uppgifter: de rättsmedicinska obduktionernas utförande. Obduktionsöfningarna utgöra sålunda en synnerligen betydelsefull del af undervisningen i patologi till medicine kandidatexamen. Det är äfven därför af största vikt, att tillgången på obduktionsmaterial är så stor, att en fullt tillfredsställande undervisning i berörda hänseende möjliggöres. Tyvärr är det material, karolinska institutets patologiska institution för närvarande erhåller från serafimerlasarettets kliniker, alldeles otillräckligt för att öfver behofvet för undervisningen till medicine licentiatexamen, för hvilken undervisning materialet på grund af sin beskaffenhet närmast måste utnyttjas, därjämte äfven kunna fylla det för obduktionsöfningarna till medicine kandidatexamen erforderliga behofvet. För att bestyrka detta omdöme må här anföras förhållandena under år 1910, hvilket år jag vill framför andra utvälja, emedan detta år uppvisat det största antal obduktioner, som under de senaste 10 åren, 1901—1910, förekommit vid patologiska institutionen och sålunda uttrycker bästa möjliga förhållande i afseende på materialtillgång. Under vårterminen 1910 var antalet studerande, som deltog i obduktionsöfningarna till medicine kandidatexamen, 29; antalet under obduktionsöfningarna utförda obduktioner uppgick till 20, d. v. s. 20 studerande hade fått utföra *en* obduktion, under det att 9 studerande icke fått tillfälle att utföra någon obduktion; på grund af bristande materialtillgång hade obduktionsöfningarna måst inställas 6 gånger. Under höstterminen 1910 var antalet studerande, som genomgick ifrågavarande praktiska öfningar till medicine kandidatexamen, 6; det för obduktionsöfningarna disponibla materialet utgjorde 20 obduktioner; på grund af bristande materialtillgång måste obduktionsöfningarna inställas ej mindre än 9 gånger; nyssnämnda antal obduktionsfall måste likväl äfven utnyttjas för de studerande, som under vårterminens öfningar ej fått tillfälle att utföra någon obduktion, hvarigenom antalet obduktioner för de ordinarie deltagarna i höstterminens öfningar inskränktes till 11. Alltså hade under det i fråga om materialtillgång relativt gynnsamma året 1910 likväl endast 40 obduktioner stått till förfogande för undervisningen till medicine kandidatexamen; icke mindre än 15 gånger hade obduktionsundervisningen måst på grund af bristande materialtillgång inställas. Att hvarje studerande likväl beredes tillfälle att under här afsedda öfningar utföra åtminstone 4 obduktioner måste anses såsom ett minimikraf, för att den praktiska utbildningen i patologi till medicine kandidatexamen ej skall kunna betecknas såsom mindre god. Af det här anförda framgår sålunda, att med det obduktionsmaterial, som institutets patologiska afdelning erhåller, äfven under gynnsammaste förhållanden en tillfredsställande obduktionsundervisning ej kan beredas studerande till medicine kandidatexamen.

Då det ej kan vara att förvänta, att tillgången på obduktionsmaterial från serafimerlasarettets kliniker skall med deras nuvarande storlek kunna i så väsentlig mån ökas, att detta material blefve tillräckligt stort för att kunna tillgodose det behof, som kräves för en tillfredsställande undervisning till medicine kandidatexamen, har jag, sedan jag inträdt som ordinarie lärare i patologi till medicine kandidatexamen, ansett det vara en plikt att söka afhjälpa nu berörda missförhållande och därför på enskild väg sökt möjliggöra anskaffandet af det obduktionsmaterial, som måste anses nödvändigt för att en tillfredsställande undervisning i patologi skall kunna beredas de

studerande till medicine kandidatexamen. Jag har sålunda utverkat rättighet för mig att med ingången af år 1911 få å Sabbatsbergs sjukhus anordna obduktionsundervisning med utnyttjande af sjukhusets obduktionsmaterial, och har jag, såsom af planen för 1911 års vårtermins undervisning synes, under nämnda termin äfven haft ifrågasvarande del af undervisningen i patologi förlagd till Sabbatsberg. Nu nämnda rättighet har jag likväl erhållit endast mot alldeles särskilda förpliktelse från min sida. Bland dessa må i första rummet nämnas dels skyldighet att ej blott under den tid af året, undervisningen pågår, förrätta och ansvara för obduktionerna, utan äfven att ikläda mig detta ansvar för samtliga vid sjukhuset erforderliga obduktioner, hvilka beräknas att från och med år 1912 uppgå till 750 å 800 per år, dels skyldighet att för sjukhusets räkning verkställa behöfliga patologisk-histologiska och bakteriologiska undersökningar, för hvilka ändamål sjukhuset ställer nödigt laboratorium till min disposition. Men skall under nu nämnda omständigheter eget vetenskapligt arbete kunna af mig bedrivas, nödgas jag förlägga äfven detta mitt arbete till nämnda laboratorium, då tiden eljest blefve alltför splittrad för att allvarlig vetenskaplig forskning skulle möjliggöras. Själfklart har jag likväl ej att förvänta, att Sabbatsbergs sjukhus ikläder sig de utgifter, som blifva nödvändiga för att vetenskapliga undersökningar och arbeten skola kunna af mig utföras å sjukhusets laboratorium. Jag tillåter mig i detta sammanhang äfven framhålla, att det obduktionsmaterial, som under nämnda betingelser sålunda öfverlämnas till mig, icke blott bereder mig tillfälle att underhålla och utvidga min patologisk-anatomiska erfarenhet i en utsträckning, som eljest ej vore för mig möjlig att vinna, utan äfven skänker mig ett värdefullt material för vetenskaplig forskning.

På grund af hvad jag här anført, får jag därför vördsamt hemställa, att lärarkollegiet ville, med beaktande af ofvan framhållna synpunkter och förhållanden, hos nästkommande Riksdag begära ett extra anslag för år 1913 och om möjligt äfven för år 1912 för utförande af sådana vetenskapliga arbeten vid Sabbatsbergs laboratorium. För att kunna så noggrant som möjligt förslagsvis beräkna de årliga utgifterna för ifrågasvarande arbetens möjliggörande vid nämnda laboratorium har jag granskat de senaste årens räkenskaper för institutets patologiska afdelning, och har jag särskildt med stöd af den sålunda vunna erfarenheten ansett mig böra beräkna detta anslag till 2,400 kronor för år räknadt. Genom nedanstående tablå anhåller jag få närmare motivera nämnda summa.

Tablå

utvisande approximativt beräknade årliga utgifter för vetenskapliga arbeten vid ofvan-nämnda laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus.

1. Till uppässning, gröfre obduktions- och laboratoriegöromål, preparationer med mera dylikt.....	1,400: —
2. Till instrument och reparationer af instrument, färger och kemikalier, gummivaror med mera dylikt.....	450: —
3. Inköp af experimentdjur samt deras underhåll.....	450: —
4. Skrifmaterialier, böcker, rikstelefon med mera.....	100: —

Summa kronor 2,400: —

Då föreläsningarna samt de patologisk-histologiska öfningarna allt fortfarande måste vara förlagda till karolinska institutets patologiska afdelning, måste äfven alla de för nämnda del af undervisningen nödiga vetenskapliga förarbetena utföras såsom

hittills på patologiska afdelningen och de härför erforderliga utgifterna sålunda fortfarande utgå från patologiska afdelningens anslag. Det här begärda anslaget afser åter ett nytt behof, betingadt af krafvet på erhållande af obduktionsmaterial i så stor utsträckning, som kräfvcs för en tillfredsställande undervisning i ämnet.

Slutligen vill jag ej underlåta att redan nu uttala den meningcn, att den anordning af undervisningen i patologi till medicine kandidatexamen, som på ofvan angifvet sätt möjliggöres vid Sabbatsbergs sjukhus, bör betraktas endast såsom en provisorisk åtgärd. Det synes mig nämligen vara ett oafvisligt framtidskraf, att karolinska institutet sättes i tillfälle att fullt själfständigt få disponera det från undervisningens likaväl som den vetenskapliga forskningens synpunkt så utomordentligt värdefulla obduktionsmaterial, hvaröfver Sabbatsbergs sjukhus förfogar, ett kraf som likväl innebär att, med undantag för den undervisning i bakteriologi, som för närvarande lämnas af laboratorn i bakteriologi, *hela* undervisningen i öfrigt i patologi till medicine kandidatexamen förlägges till detta sjukhus. Jag skulle hafva önskat, att det varit möjligt att redan i detta sammanhang kunna framlägga förslag i nämnda hänseende, men de komplicerade förhållanden af såväl formell som reell natur, hvilka därvidlag möta, hafva ej medgifvit detta. Likväl har jag velat redan nu framhålla denna viktiga fråga.»

I underdånig skrifvelse den 16 oktober 1911 angående karolinska institutets anslagsbehof upptog sedermera universitetskanslern denna fråga och tillstyrkte därvid lärarkollegiets framställning.

Kanslern yttrade därvid, att den af Hedrén verkställda utredningen angående behofvet af anslag för bedrivande af vetenskapligt arbete vid ett patologiskt-anatomiskt laboratorium å Sabbatsbergs sjukhus syntes gifva fullgiltigt stöd för lärarkollegiets därpå grundade framställning. Det rika obduktionsmaterialet vid Sabbatsbergs sjukhus borde naturligen på ett effektivt sätt tillgodogöras för undervisningen för medicine studerande i hufvudstaden. Detta låte sig emellertid näppeligen göra, med mindre än att nödig laboratorieutrustning anskaffades, så att möjlighet bereddcs för läraren att vid sjukhuset tillika idka det vetenskapliga forskningsarbete, som åläge honom såsom professor vid institutet.

Otillräckligheten af det obduktionsmaterial, som vid serafimerlasarettet står till buds för medicine studerande, hvilka förbereda sig till afläggande af medicine kandidatexamen, har i detta ärende med styrka framhållits. Det synes då i hög grad önskligt, att dylikt material å Sabbatsbergs sjukhus må kunna, i likhet med hvad nu äger rum, fortfarande tillgodogöras för undervisningen åt de medicine studerande. Af ett utaf professor Hedrén på gifven anledning till ecklesiastikdepartementet inlämnadt utdrag af Stockholms stads hälsovårdsnämnds protokoll den 26 januari 1912 framgår, att från vederbörandes sida hinder ej möter härför. I skrifvelse den 30 december 1911 hade nämligen Hedrén hos hälsovårdsnämnden anhållit om tillstånd att, så länge han vore anställd såsom obducent vid Sabbatsbergs sjukhus, vid detsamma anordna obduktionsundervisning åt de vid institutet studerande under tiden den 15 februari till den 1 maj samt den

Departementschefen.

1 oktober till den 16 december hvarje år. Styrelsen öfver sjukhuset anmodades att yttra sig öfver denna anhållan och förklarade, att styrelsen, som inhämtat, att sagda undervisning vore afsedd att fortgå under ofvan nämnda tider af året två gånger i veckan omkring tre timmar hvarje gång, funne hinder från sjukhusets sida ej möta för bifall till Hedréns anhållan. Genom beslut den 26 januari 1912 biföll hälsovårdsnämnden den gjorda ansökningen tillsvidare och i den omfattning, som i sjukhusstyrelsens yttrande angifvits.

Nämnda tillstånd gäller, såsom af det anförda framgår, tillsvidare så länge Hedrén är obducent vid Sabbatsbergs sjukhus; enligt hvad jag inhämtat, är denna hans anställning ej till tiden begränsad. Med hänsyn till att Hedréns verksamhet såsom handledare för institutets studerande förnämligast måste bli förlagd till nämnda sjukhus — obduktionsöfningarna för medicine licentiatexamen äga däremot rum vid serafimerlasarettet under ledning af professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet G. Sundberg — afser den gjorda framställningen att, under det man tillförsäkrar dem, som studera till medicine kandidatexamen, det härför erforderliga obduktionsmaterialet, samtidigt bereda Hedrén tillfälle att vid Sabbatsbergs sjukhus vid sidan af sin undervisning därstädes bedrifva de forskningar i sin vetenskap, hvilka tillhöra hans ställning som professor vid institutet. Det torde vara uppenbart, att hans arbete såsom vetenskapsman annars skulle i hög grad försvåras, om ej alldeles omintetgöras. Sabbatsbergs sjukhus har till Hedréns förfogande ställt ett laboratorium, där detta till hans statstjänst hörande vetenskapliga arbete kan bedrifvas. Men kostnaderna för de nödiga hjälpmedlen i öfrigt böra naturligen icke bestridas af den, som sålunda består lokalen, utan af staten, i hvars tjänst arbetet sker.

Det härför erforderliga beloppet har af Hedrén beräknats till 2,400 kronor för år. Man kunde vilja ifrågasätta, att en del af de beräknade kostnaderna skulle kunna bestridas af det anslag å 5,500 kronor, som i karolinska institutets stat finnes uppfördt till materiell för den patologisk-anatomiska institutionen. Uppllysningar, som dels innehållas i Hedréns ifrågavarande skrifvelse, dels af mig muntligen inhämtats från såväl Hedrén som ofvanbemälda professorn Sundberg, gifva emellertid vid handen, att denna möjlighet att sänka det erforderliga anslagsbeloppet ej förefinnes. Tvärtom har Sundberg, såsom institutionsföreståndare, på det bestämdaste förklarat, att institutionens årsanslag redan under nuvarande förhållanden är för knappt för sitt egentliga ändamål. Det vore snarare anledning att söka få detsamma förhöjdt än att ifrågasätta någon afbränning därå.

Den anordning, som sålunda föreslås, torde vara den utan all jäm-

förelse billigaste, genom hvilken staten kan förena de båda intressen med afseende å karolinska institutet, som det här gäller att tillgodose: å ena sidan erhållande af tillräckligt obduktionsmaterial för de studerandes handledning, å andra sidan beredande af möjlighet för professorn att samtidigt med utöfvandet af sin verksamhet såsom handledare tillika för egen del drifva vetenskaplig forskning inom sitt fack.

Det har ifrågasatts, att anslag för ändamålet skulle beredas för de båda åren 1912 och 1913. För det nu löpande budgetåret torde dock i förevarande fall medel ej böra uppföras å 1913 års stat, utan anslag äskas blott för år 1913.

Med afseende å hvad chefen för finansdepartementet anfört till statsrådsprotokollet dels öfver utrikesärenden den 15 mars 1912 vid föredragning af fråga om inköp af beskickningshus i Berlin, dels ock öfver finansärenden den 22 mars 1912 vid föredragning af fråga om förbättring af pensioneringen inom de tre första klasserna af handelsflottans pensionsanstalt, kan, enligt hvad nämnde departementschef meddelat mig, det af mig nu ifrågasatta anslaget beviljas, utan att någon förändring af det för innevarande års Riksdag redan framlagda riksstatsförslagets inkomstsida därför behöfver äga rum.

Under åberopande af hvad jag anfört, tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för vetenskapliga arbeten å ett patologiskt-anatomiskt laboratorium vid Sabbatsbergs sjukhus på extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 2,400 kronor.

Hvad föredragande departementschefen tillstyrkt täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten på hemställan af statsrådets öfriga ledamöter i nåder gilla och bifalla; och skulle proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

A. R:son von Hedenberg.
